బాలగోపాల్ - ప్రజాస్వామిక అవగాహన

- వరవరరావు

వర్గపోరాటమే ప్రజాస్వామిక హక్కుల సాధనకు కూడ చోటు (స్పేస్) కల్పిస్తుందనే అవగాహన పై బాలగోపాల్‌కు రాను రాను విశ్వాసం సన్నగిల్లుతూ వచ్చింది. చిన్న చిన్న సమస్యలు, చిన్న చిన్న పోరాటాలు, చిన్న చిన్న పరిష్కారాలు తప్ప ఆదర్శ సమ సమాజం అనుమానమే - కనుక విలువలు, ప్రమాణాలు నిజాయితీగా నిలుపుకునే ప్రజాస్వామిక ఉద్యమాలు చేపడదామనే దిశగా పయనించాడు. అది గాంధీజీ వంటి అహింసా మార్గం కూడా కాకపోవడం వల్ల సత్యాగ్రహాల, నిరాహార దీక్షల అలకలకు బెదరింపులకు కూడా అవకాశం లేకుండా పోయింది. తన నిజాయితీ వల్ల, ఆచరణ వల్ల ఆయన హక్కుల ఉద్యమానికి అసాధారణమైన గుర్తింపు తెచ్చాడు గానీ, ప్రజాస్వామిక హక్కులు నిజంగానే వర్గపోరాటేతర శక్తుల వల్ల సాధించబడి పరిరక్షింపబడుతాయని చరిత్రలో ఇప్పటివరకయితే రుజువు కాలేదు.

హక్కుల సంఘాలు స్వతంత్ర ప్రతిపత్తితో, తమవైన అవగాహనతో నడవాలని మొదటి నుంచీ అనుకుని ఉంటే బాలగోపాల్ మొదట విరసంలో, వెంటనే ఎపిసిఎల్‌సిలో చేరి ఉండేవాడు కాదు. 80ల ఆరంభంలో సృజన 'సాహితీమిత్రులు'లో, కొద్దికాలానికే విరసంలో చేరి '81లో గానీ ఆయన ఎపిసిఎల్‌సిలో చేరలేదు. '81లో చేరిన కొద్దిరోజులకే హైదరాబాద్ మహాసభల తర్వాత కార్యవర్గానికి కోఆప్ట్ అయ్యాడు. '83లో ఎపిసిఎల్‌సి ప్రధాన కార్యదర్శిగా తన ఇష్టపూర్వకంగానే ఎంచుకొని ఎన్నికయ్యాడు. బహుశా ఈ రెండేళ్ల ఆచరణలో ఆయన ఎపిసిఎల్‌సి ని స్వతంత్రంగా నడపాలనే ఆలోచనకు వచ్చి ఉంటాడు. అందుకే ఆయన మానసిక సంసిద్ధతతో బాధ్యతలు చేపట్టాడు. ఇందుకు ఆయన ముందు ఒక పదేళ్ల ఎపిసిఎల్‌సి విస్తృత ప్రజా ఉద్యమ ఆచరణ ఉన్నది. అది రాష్ట్ర స్థాయిలో బలమైన మార్క్సిస్టు-లెనినిస్టు లేదా ప్రజల దృష్టిలో నక్సలైటు సంస్థ ఇమేజ్‌తో ఉన్నది. జిల్లా స్థాయిలో ముఖ్యంగా వరంగల్‌లో ఆ ఇమేజ్ ఉంటూనే ప్రజాహిత కార్యాలన్నింటినీ చేపట్టే విశ్వసనీయత గల సంస్థగా కూడా పేరు తెచ్చుకున్నది. అందుకు ప్రధానమైన చొరవ డాక్టర్ రామనాథం గారిది. ఒక విధంగా డాక్టర్ రామనాథం గారి సాహచర్యం బాలగోపాల్‌కు విస్తృతంగా పనిచేసే ఒక వెసులుబాటును ఇచ్చింది. ఎపిసిఎల్‌సి కూడా ఎమర్జెన్సీ ముందటి సంస్థా నిర్మాణరూపం నుంచి, అవగాహన నిమగ్నత నుంచి కొంచెం తెరచుకోవాలనే ప్రయత్నంలో ఉన్నది. ముఖ్యంగా ఎమర్జెన్సీ చీకటి రోజుల అనుభవాలు అన్ని ప్రజా సంఘాలకు విస్తృత విశాల ఐక్య భావంతో పని చేయాలనే ఒక ఆచరణా అవగాహనను కలిగించినవి. ఎపిసిఎల్‌సి ఏర్పడిన నాడు కనీసం ఆరుగురు విరసం కార్యవర్గ సభ్యులు ఎపిసిఎల్‌సి కార్యవర్గ సభ్యులుగా కూడా ఎన్నికయ్యారు. విరసం అధ్యక్షుడు శ్రీశ్రీ ఎపిసిఎల్‌సి అధ్యక్షుడు కూడా కావడం అందరూ 'స్వర్గంలో జరిగిన నిర్ణయం'గానే తీసుకున్నారు. కారణాలు ఏమైనా ఎమర్జెన్సీ తర్వాత ఎపిసిఎల్‌సి అధ్యక్షులైన వాళ్లు రచయితల కన్నా రాజ్యాంగ జ్ఞానం కలవాళ్లు, రాజ్యాంగాన్ని, ఆదేశిక సూత్రాలను, ప్రాథమిక హక్కులను నిర్వచించే, వ్యాఖ్యానించే సామర్థ్యం కలవాళ్లయ్యారు. క్రమంగా విరసం ప్రాతినిధ్యం తగ్గుతూ వచ్చింది. విరసం మాత్రమే కాకుండా చంద్రపుల్లారెడ్డి నాయకత్వంలోని ఎం.ఎల్. పార్టీ రాష్ట్ర స్థాయి నాయకులు కూడ కనీసం ఆరుగురు మొదట ఏర్పడిన ఎపిసిఎల్‌సి కార్యవర్గంలో ఉన్నారు. ఎమర్జెన్సీ ఎత్తివేసిన తర్వాత వరంగల్‌లో జరిగిన మహాసభల్లో పిడిఎస్‌యు బాధ్యతలు కూడ వదులుకొని పూర్తికాలం ఎపిసిఎల్‌సి కి పనిచేసిన సంసిద్ధతతోనే ప్రదీప్ కార్యదర్శి అయ్యాడు.

అయినా '83లో బాలగోపాల్ ప్రధాన కార్యదర్శిగా ఎన్నిక కాగానే ప్రదీప్ స్వచ్ఛందంగానే ఎపిసిఎల్‌సిలో తన ప్రమేయాన్ని తగ్గించుకున్నాడు. నాకు, కాశీపతికి బాలగోపాల్ చేసిన సూచన నచ్చింది. శత్రువు ఏమన్నప్పటికీ '83 తర్వాత ఎపిసిఎల్‌సి రెండు ఎం.ఎల్. పార్టీల ఉమ్మడి అవగాహన వేదికగా కాకుండా ఒక స్వతంత్ర రాజ్యహింసా వ్యతిరేక హక్కుల వేదికగా రూపొందడం ప్రారంభమైంది.

కనుక హక్కుల ఉద్యమంలో 83 నుంచి 87 వరకు బాలగోపాల్ ఎపిసిఎల్‌సి ని ఒక స్వతంత్ర హక్కుల సంఘంగా నడపాలని అనుకుంటూనే చాల దృఢంగానూ, స్థిరంగానూ దానిని రాజ్యహింస వ్యతిరేక వేదికగానే నిర్వహించాడు. అందుకు కనీసం రెండు సందర్భాలు పేర్కొనాలి. ఢిల్లీ, పరిసర రాష్ట్రాల్లో ఇందిరాగాంధీ హత్య తర్వాత జరిగిన సిక్కుల హననంపై రజనీ కొఠారీ నాయకత్వంలోని సిడిఆర్, సుదేశ్ వైద్ కార్యదర్శిగా ఉన్న పియుడిఆర్ 'హూ ఆర్ ది గిల్టీ' అని ఒక నిజ నిర్ధారణ సమగ్ర గ్రంథం వెలువరించారు. సిక్కుల హననానికి, వాళ్ల గృహదహనాలకు, స్త్రీలపై అత్యాచారాలకు బాధ్యులని సాక్ష్యాధారాలు ఉన్న వ్యక్తుల జాబితా చివరన ఇచ్చారు. ఆ పుస్తకం దేశంలోను, విదేశాల్లోను వేల సంఖ్యలో అమ్ముడయి, పంజాబ్ మిలిటెంట్లు ఆ జాబితాలోని ఒకరిద్దరు ప్రముఖులను చంపేసారు. దానితో రజనీ కొఠారీ, సుదేశ్ వైద్‌ల ప్రాణాలకు అభద్రత ఏర్పడింది. 'హూ ఆర్ ది గిల్టీ' రెండవ ముద్రణకు రెండవ ముందుమాట రాస్తూ మిలిటెంట్ల హింసా చర్యలను కూడా ఖండించారు. ఆ నేపథ్యంలో డా. సుదేశ్ వైద్ వరంగల్‌కు వచ్చింది. డాక్టర్ రామనాథం గారి క్లినిక్ పై గదిలో ఎపిసిఎల్‌సి క్రియాశీల సభ్యులతో సమావేశం ఏర్పాటు చేశారు. 'రాజ్యహింస'ను తప్ప, 'ప్రైవేట్ హింస'ను హక్కుల సంఘంలో ఖండించవద్దని, ప్రైవేట్ హింసకైనా, ఒకరు 'టెర్రరిస్టు'గా మారడానికైనా రాజ్యహింసయే ప్రేరకమవుతుందని గట్టిగా వాదించినవారు డాక్టర్ రామనాథం, బాలగోపాల్‌లే. అందులోను బాలగోపాల్ ఒక అవగాహన (కాన్సెప్ట్)ను కూడా ఇంగ్లిష్‌లో సమర్థంగా పెట్టగలడు గనుక ఎపిసిఎల్‌సి అవగాహనను '85 తొలిరోజుల్లోనే పియుడిఆర్ ముందుంచిన వాడు ఆయనే.

85 సెప్టెంబర్ 3న డాక్టర్ రామనాథం హత్య జరిగిన తర్వాత మర్నాడే సెప్టెంబర్ 4న హైదరాబాద్ ప్రెస్ క్లబ్‌లో మీడియా ముందు మాట్లాడినపుడు ఆయన మాట మాత్రానికైనా ఎస్.ఐ. యాదగిరి రెడ్డి హత్యను ఖండించలేదు. పైగా ఎస్.ఐ. యాదగిరి రెడ్డి దురంతాల జాబితా అంతా పూసగుచ్చినట్లు చెప్పాడు. అట్లని సమర్థించాడని కాదు. వరంగల్ మిల్ కాలనీ సి.ఐ. ఇంటిపై రాడికల్స్ బాంబు వేసాక (జనవరి 18, 1985) అప్పటి ఎంఎస్సీ విద్యార్థి కత్తి మోహనరావు 'ఆ చర్య గురించి మీరేమను కుంటున్నారు' అని అడిగాడు. 'నేనేమనుకోవడమో, తప్పొప్పుల దృష్టితో కాదు ఇది చూడాల్సింది. పోలీసు ఒక వ్యవస్థీతమైన క్రూర సంస్థ. మీరు రాజకీయ నాయకులను చంపినా అధికారం నుంచి ఒత్తిడి ఉంటే తప్ప పోలీసులు పట్టించుకోరు. పట్టించుకోక తప్పనపుడయినా కొందరు రాజకీయ నాయకుల విషయంలో మీ చర్యలు పోలీసులకు సంతోషంగానే ఉంటాయి. కాని మీరు పోలీసులనే ముట్టుకుంటే వాళ్లు ఊరుకోరు. పంజాబ్ మిలిటెంట్ల అనుభవంతో చెప్తున్నాను' అన్నాడు. బహుశా చివరి దాకా ఈ విషయంలో ఆయన అవగాహన అదే. కె.ఎస్. వ్యాస్, పరదేశినాయుడు హత్యలను ఖండించిన హక్కుల సంఘం నాయకులు ఉండవచ్చు. హనుమకొండ పోలీసు స్టేషన్‌లో బాంబులు పేలడాన్ని ఖండించిన వాళ్లు ఉండవచ్చు. ఆ సందర్భాల్లో బాలగోపాల్ స్పందించలేదు. లక్ష్మణానంద, బుద్ధదేవ్ భట్టాచార్యల సందర్భాల్లో కూడా చర్యలుగా వాటిని ఖండించలేదు. ఆ తర్వాత పరిణామాలు ఊహించారా అని మాత్రమే ప్రశ్నించాడు.

ఇందులో నుంచి వచ్చిందే ఆయన 'అనుద్దిష్ట వ్యక్తి'ని చంపినపుడు ఖండించాలనుకుంటున్నాను అని '87లోనో '88లోనో ఏర్పరుచుకున్న అభిప్రాయం. అది చెప్పే ముందు '87లో కూడ 'ప్రైవేట్ హింస' పట్ల ఆయన అవగాహన గురించిన ఒక ముఖ్యమైన సందర్భం రాయాలి. 87-88 దాకా కూడ 'ప్రైవేట్‌హింస'ను ఖండించాలనే విషయంలో పియుసిఎల్ ఎం.వి. రామమూర్తి గారితో బాలగోపాల్ వివాద పడుతుండేవాడు. రాజ్యహింసను మాత్రమే ఖండించాలంటుండే వాడు. కరీంనగర్ జిల్లా అంబాల దగ్గర గూడూరు అనే గ్రామంలో భూస్వామి, ఎంఎల్ఎ కూడా అయిన కేశవరెడ్డిని పీపుల్స్ వార్ దళం చంపింది. దానిని ఖండించాలని, నిజ నిరూపణకు వెళ్లాలని రామమూర్తిగారు ఎపిసిఎల్‌సికి ప్రతిపాదించారు. రామమూర్తి, అడ్వొకేటు ప్రతాపరెడ్డి, కాళోజీ మొదలైన వాళ్లు వెళ్లారు గానీ బాలగోపాల్ ఎపిసిఎల్‌సి కలిసి రామన్నారు.

అయితే '87లోనో '88 లోనో నిజామాబాద్ జిల్లాలో బస్సులో ఒక ఇన్‌ఫార్మర్‌ను చంపబోయి పీపుల్స్ వార్ దళ సభ్యుడు కండక్టర్‌నో, మరొకరినో చంపాడు. దానిని బాలగోపాల్ ఖండించాడు. 'అనుద్దిష్ట వ్యక్తి'ని అంటే లక్ష్యం కాని వ్యక్తిని చంపినపుడు ఖండించాలని అనుకుంటున్నాను అన్నాడు అప్పుడు. 'అమాయకులు' అనే మాట ఆయన ఈ అనుద్దిష్ట వ్యక్తులకు, సాధారణ ప్రజానీకానికే ఆ తర్వాత కాలంలో వాడుతూ వచ్చాడు. అయితే నరేంద్రనాథ్ సంస్మరణ సభలో ఈ అనుద్దిష్ట, అమాయక విశేషణాలతో 'హింస'ను ఆమోదించడం కూడ సరియైంది కాదని నరేంద్రనాథ్ గట్టిగా వాదించే వాడని, తాను కన్విన్సు అయ్యానని కాకుండా, గమనించవలసిన ఒక అభిప్రాయంగా ప్రస్తావించాడు.

ఈ 'అనుద్దిష్ట', 'అమాయక' లక్ష్యాలను చంపడం సరియైంది కాదనే అభిప్రాయం రాను రాను ఒక అవగాహనగా మారింది. ఎన్‌కౌంటర్ల విషయంలో కూడ పట్టుకొని చంపిన నక్సలైట్ల విషయంలో ఆ సమయంలో వాళ్లు ఆయుధాలు కలిగి ఉండి, కాల్చారా లేదా అనే దానికన్నా, అవకాశం ఉంటే వాళ్లు కాల్చేవారు కాదా అనే దృష్టితోనే ఆలోచించడం ప్రారంభించాడు. జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ ముందు ఆయన ఎపిసిఎల్‌సి కార్యదర్శిగా సమర్పించిన 350 పైగా ఉన్న ఎన్‌కౌంటర్ హత్యల జాబితాలో చేసిన వింగడింపు చూస్తే ఈ అవగాహన స్పష్టంగా అర్థమవుతుంది. జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్‌కు ఈ అవగాహన ఆమోదం అయింది గనుకనే, ఎన్నడూ ఏ కేసులో నిందితులు కూడా కాని, ఎన్నడూ సాయుధులని ఆరోపించబడని ఐదు 'ఎన్‌కౌంటర్'లలోని హతుల విషయంలో హత్యానేరం నమోదు చేయాలని సూచించింది.

కారంచేడు సంఘటన తర్వాత ఆయన రాజ్యహింసను మాత్రమే కాకుండా ఆధిపత్య హింసను కూడా ఖండించే ఎజెండాను ఎపిసిఎల్‌సి కోసం చేపట్టాడు. ఈ ఎన్‌కౌంటర్ల జాబితాలో ఆయన బడుగు, దళిత వర్గాల ప్రాతిపదికపై కూడా వింగడింపు చేసాడు. కారంచేడు నాటి నుంచి ఒరిస్సా, కర్ణాటకల దాకా కూడా ఆయన అగ్రవర్ణ హింసను, హిందుత్వ హింసను, ఆధిపత్య హింస గానూ, రాజ్యహింస గాను పరిగణిస్తూ వచ్చాడు గనుకనే ఆ విషయం వచ్చే వరకు రాష్ట్ర పరిధిని కూడా దాటాడు. ఆయన సంఘ పరివార్‌ను గానీ, హిందుత్వను గానీ రాజ్యం బయటి శక్తులుగా చూడలేదు. ఆ పరిభాష వాడినా వాడకున్నా సామ్రాజ్యవాదానికి దోహదపడే శక్తులుగా చూసాడు. ఆయన సామ్రాజ్యవాద ప్రపంచీకరణ అభివృద్ధి నమూనాను ఎంత విధ్వంస నమూనాగా చూసాడో, హిందుత్వ ఆచరణను అంత విధ్వంస నమూనాగా చూసాడు.

ఈశాన్య రాష్ట్రాలకు, కాశ్మీరుకు ఉన్న స్వయంనిర్ణయాధికారాన్ని గౌరవిస్తూనే కాశ్మీరు విషయంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం ఒక హిందూ రాజ్యంగా - కాశ్మీరు ప్రజలను ముస్లింలుగా చిత్రించి జెనొసైడ్ ఆచరిస్తున్నది గనుకనే దానినొక 'దత్తత' తీసుకున్న దేశం వలె ప్రేమించాడు. 'నేను తరచూ వెళ్లే ఒకే ఒక్క విదేశం' అన్నాడు. ఛత్తీస్‌ఘడ్‌లో ఆదివాసులపై సాల్వాజుడుం, పారా మిలిటరీ దాడులను, దౌర్జన్యాలను ఖండించినా ఆ రాజ్యహింసకు మూలకారణమైన కంపెనీల ఎం.ఓ.యు.ల గురించి మాత్రం ఆంధ్రజ్యోతిలో రాసిన ఆఖరి వ్యాసంలో తప్ప ఎక్కువగా ప్రస్తావించలేదు. అంతకన్న ఎక్కువగా మావోయిస్టుల 'అతిహింస' వివరాలు రాయడంలో సమయాన్ని వెచ్చించాడు.

ఒక పార్టీ, ఒక నిర్మాణం బలంగా ఉన్నపుడు వాటిపై జరిగే రాజ్యహింస కన్న బలహీనంగా ఉన్న పార్టీ, నిర్మాణాలపై జరిగే రాజ్యహింసను ముందుగా పట్టించుకోవాలనే అవగాహనను కూడా

(తరువాయి పేజీ 23లో)

వ్యతిరేకించారు.

కారంచేడు, చుండూరు లాంటి అనేక మారణకాండలను వ్యతిరేకిస్తూ ఆయన విస్తృతంగా ప్రచారం చేసారు, రాసారు. కోస్తా ఆంధ్రాలో హరిత విప్లవ కారణంగా వ్యవసాయరంగంలో వచ్చిన మార్పుల నేపథ్యంలో కొత్తగా వచ్చిన నయా ధనిక వర్గమైన కమ్మ కులస్థులు, ఇతర శూద్ర అగ్రకులాల భూస్వామ్యవర్గం, విద్యా, ఉద్యోగరంగాల్లో ఎదుగుతున్న దళితుల్ని చూసి, ఓర్వలేక చేసిన దాడులుగా, ఆధునిక హింసగా అర్థం చేసుకోవాలన్నారు. చుండూరులో ప్రత్యేకకోర్టులు 13 ఏళ్ళు తర్వాత రెడ్డిహంతకులకి శిక్షలు పడడానికి బాలగోపాల్ చాలా కృషిచేసారు. చుండూరు రెడ్డి హంతకులు లేవనెత్తిన రకరకాల న్యాయవివాదాల్ని బాలగోపాల్, కన్నబిరన్‌లు హైకోర్టులో వాదించి, విచారణకు అడ్డంకులు తొలంగించారు.

దళిత కులాల మధ్య ఎస్.సి రిజర్వేషన్లు అనుభవించడంలో వచ్చిన వివాదంపై బాలగోపాల్ స్పష్టమైన వైఖరి తీసుకుని, ఎస్.సి రిజర్వేషన్ల వర్గీకరణ ప్రజాస్వామికమైన చర్యగా ఆయన వ్యాఖ్యానించారు. సుప్రీంకోర్టు వర్గీకరణ చట్టాన్ని కొట్టివేసిన సందర్భంగా, సుప్రీంకోర్టు దళితకులాల మధ్య అసమానతల్ని చూడనిరాకరించడం సామాజిక వాస్తవాన్ని చూడనిరాకరించడమేనని ఆయన సుప్రీంకోర్టుని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించాడు. అలాగే, ఓ.బి.సి.రిజర్వేషన్ల విషయంలో సుప్రీంకోర్టు తీర్పులు న్యాయసూత్రాలు, రాజ్యాంగ సూత్రాల పరిధిలో కాకుండా, న్యాయమూర్తులు తమ భావజాలకోణం నుంచి తీర్పులు చెపుతున్నారని విమర్శించారు. ప్రస్తుతం కేంద్రీయవిద్యాసంస్థల్లో రిజర్వేషన్లు కల్పించేచట్టంపై సుప్రీం కోర్టు తన పరిధి దాటి మాట్లాడిందని, అగ్రకులాలకు 100 శాతం దాటి సీట్లు వచ్చేలా చేసిందని అన్నారు. మొత్తంగా సుప్రీంకోర్టు అగ్రకులాల ఆధిపత్యాన్ని కాపాడే సంస్థగా మారిందని విమర్శించారు.

హక్కులరంగంలో అంబేద్కర్ రచనలు, ప్రతిపాదనల్ని ఆయన ముఖ్యమైనవిగా భావించారు. ఈ దేశంలో కులం ఆధారంగా ఆస్తి, విద్య, అధికారాలలో వాటా నిర్ణయింపబడుతున్నదని, అందుకే కులం నిర్మూలన జరగాలని, అంబేద్కర్ చేసిన వాదనలు హక్కుల ఉద్యమాల అవగాహనలో భాగం కావాలని వాదించారు. ముఖ్యంగా 'ప్రతిమనిషికీ ఒకే విలువ'అన్న ప్రజాస్వామిక సూత్రాన్ని అంబేద్కర్ నుంచి నేర్చుకోవాలని బాలగోపాల్ తన చివరి రోజుల్లో బలంగా ప్రతిపాదించారు.

బాలగోపాల్ భౌతికంగా మనమధ్య లేకపోయినా ఆయన ఆచరణ, అవగాహన మనముందువున్నాయి. దళితులు, ఓ.బి.సిలు తదితర పీడిత కులాల గురించి, వారి హక్కుల గురించి, వారికి ఒక కొత్త సమాజంకోసం బాలగోపాల్ చేసిన కృషిని గుర్తిద్దాం. గౌరవిద్దాం. ఆయన అవగాహనను ముఖ్యంగా 'కులం పౌరహక్కుల సమస్య'అన్న అవగాహనను మనం ఆచరిద్దాం. ఇదే. ఆయనకి నివాళి.

సత్యానారాయణ, అధ్యాపకులు,

EFLU, హైదరాబాద్.

(పేజీ 20 తరువాయి భాగం)

ఆయన ముందు నుంచీ అమలు చేసాడు. రవూఫ్ నాయకత్వంలోని నక్సలైట్ల ఎన్‌కౌంటర్‌లతో మొదలుపెట్టి రాను రాను దొంగల పేరుతో, రౌడీల పేరుతో ఎన్‌కౌంటర్ అయ్యే వారి విషయం, అసంఘటిత రంగంలో ఉన్నవారి హక్కుల అణచివేత విషయం ఎక్కువ పట్టించుకున్నాడు.

చలపతి, విజయవర్ధనరావుల ఉరిశిక్షల రద్దు గురించి పూనుకొని, చొరవ చూపినపుడు నాగభూషణ్ పట్నాయక్ అయినా, భూమయ్య, కిష్టాగౌడ్‌లైనా నక్సలైట్లు గనుక నక్సలైట్లు, కొన్ని రాజకీయ పార్టీలయినా పట్టించుకున్నాయి గానీ ఈ ఇద్దరూ ఏ నిర్మాణంలో లేని వ్యక్తులు. అందులోను దళిత, బడుగు వర్గాల వాళ్లు అని భావించాడు. 'నోరు లేని వాళ్ల'ను పట్టించుకోవాలన్న ఈ వ్యగ్రత రాను రాను బలమైన ఉద్యమాలలోని 'చీకటి కోణాలు' ఎత్తి చూపే అసహనానికి దారి తీసినట్లున్నది. నక్సలైట్లు, ప్రత్యేకించి పీపుల్స్‌వార్ చేసే మంచి పనులు చెప్పడానికి చాలామంది ఉన్నారు, (వాళ్ల విషయంలో చాల వ్యంగ్యంతో కూడిన విశేషణాలు కూడా వాడాడు) నేను కేవలం 'చీకటి కోణాలు' చూపే పనే పెట్టుకుంటానన్నాడు.

అయితే స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధం, రెండో ప్రపంచ యుద్ధం కాలాల నుంచి ఇవ్వాటి వరకు సాయుధ పోరాటాల, వర్గ పోరాటాల అండ, నాయకత్వం, నేపథ్యం లేకుండా పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం అయినా, మనవంటి దేశంలో రాజ్యాంగంలో రాసుకున్న హక్కులయినా లభించాయా?

బాలగోపాల్ వంటి వాళ్లు దేశవ్యాప్తంగా న్యాయస్థానాల్లో బయట చేపడుతున్న ఆదివాసుల హక్కుల పరిరక్షణ ఆశయాలు - నూటా ఏభై ఏళ్లుగా దేశంలో ఆదివాసులు రాజ్యంపై, కేంద్రంపై ప్రధానంగా చేసిన, చేస్తున్న సాయుధ పోరాట ఫలితాలు కావా? ఆదివాసులకు అడవిపై హక్కునిచ్చే వన్ ఆఫ్ సెవెన్టీ శ్రీకాకుళ రైతాంగ పోరాట ఒత్తిడి వల్ల వచ్చింది కాదా? బైలదిల్లా తర్వాత ఇవ్వాటికీ ఛత్తీస్‌ఘడ్‌లోకి ఒక్క బహుళజాతి కంపెనీ అయినా, బడా కంపెనీ అయినా ప్రవేశించలేక పోయాయంటే అక్కడ గత పాతికేళ్లుగా పీపుల్స్‌వార్ ప్రతిఘటన ప్రధాన కారణం కాదా? వర్గపోరాటమే ప్రజాస్వామిక హక్కుల సాధనకు కూడ చోటు (స్పేస్) కల్పిస్తుందనే అవగాహన పై బాలగోపాల్‌కు రాను రాను విశ్వాసం సన్నగిల్లుతూ వచ్చింది. చిన్న చిన్న సమస్యలు, చిన్న చిన్న పోరాటాలు, చిన్న చిన్న పరిష్కారాలు తప్ప ఆదర్శ సమ సమాజం అనుమానమే - కనుక విలువలు, ప్రమాణాలు నిజాయితీగా నిలుపుకునే ప్రజాస్వామిక ఉద్యమాలు చేపడదామనే దిశగా పయనించాడు. అది గాంధీజీ వంటి అహింసా మార్గం కూడా కాకపోవడం వల్ల సత్యాగ్రహాల, నిరాహార దీక్షల అలకలకు బెదరింపులకు కూడా అవకాశం లేకుండా పోయింది. తన నిజాయితీ వల్ల, ఆచరణ వల్ల ఆయన హక్కుల ఉద్యమానికి అసాధారణమైన గుర్తింపు తెచ్చాడు గానీ, ప్రజాస్వామిక హక్కులు నిజంగానే వర్గపోరాటేతర శక్తుల వల్ల సాధించబడి పరిరక్షింప బడుతాయని చరిత్రలో ఇప్పటివరకయితే రుజువు కాలేదు.

(వివి ఎపిసిఎల్‌సి వ్యవస్థాపక సభ్యుడు, 1985 వరకు కార్యవర్గ సభ్యుడు)